

Tíðargreinin: eitt íkast til føroyska orðaskiftið

Sosialurin hevur tíðargrein í blaðnum týsdag og hósdag

Hevur tú hug at gera títt íkast til føroyska kjakið í 2008?

Send eina grein til dorit@sosialurin.fo

Kravið er, at greinin er á leið 6000 tekn og skrivað í essay stíli

At liva væl alt lívið

TÍÐARGREININ

Johanna Kølum, heilsurøktari og Marjun Poulsen, fysioterapeutur, hugaleiða um eldraðkið fyrr, nú og framtíðar visjónir

Tørvurin á at verða virður sum menniskja broytist ikki, fyri tað um man eldist. At blíva eldri er náttúrligt og ein gáva, og er tað ein fantastisk gáva hjá okkum starvsfólki, at sleppa at arbeiða við eldri fólki. At vera um tey og vera ein partur av teirra lívi.

Sagt verður, at ein er ikki eldri enn ein kennir seg, og er tað so púra rætt. Tað er umráðandi at hava lívsmót og lívs- gleði. Og tí hevur tað týðning, at eldri fólki fáa góðar virkismøguleikar.

Nógv er hent á eldraðkinum í Føroyum, frá tí tá kvinnan hevði uppgávuna at taka sær av teimum viknaðu og røktarkrevjandi eldru. Kvinnan í familjuni hevði hesa uppgávu, og samfelagið hevði ongi tilboð.

Í 1950unum varð heimarøktin sett á stovn, og møguleiki var nú fyri at fáa hjálp til røkt, at keypa inn og at vaska húsið. Sjúkrasystur, og ófaklærd høvdu hesar uppgávur. Síðani hava flestu heimahjálparnar

fingið útbúgving sum heilsu- hjálparar og aðrir starvsbólkar eru komnir inn í heimarøktina so sum heilsurøktarar, ergo- og fysioterapeutar og onnur.

Tey síðstu 50 árinu eru fleiri heim fyri eldri sett á stovn, bæði stór og smá. Flestu heim- ini hoyra til Heimataenastuna. Hetta eru heim, sambýli, har eldri flyta saman í kollektiv sum eru mannaði við røktar- starvsfólki. Á hesum kollektiv- um er kanska ikki líka festligt, sum vit kenna tað frá kollektiv- um aðrastaðni, men vónandi er tað eitt sindur festligt.

Sum røktarstarvsfólk er tað okkara finasta uppgáva, at tann eldri fær eitt gott lív, aftan á at hann er fluttur inn á eitt heim. Tað er týðningarmikið, at búð- fólk verður stuðlað í at vera virkin, at halda sínar førleikar við líka, bæði kropsliga og andaliga. Umráðandi er at lívið hjá búðfólki ikki er keðiligt, tað vil siga, at tey bara fáa grundleggjandi røkt og mat í munnin og so annars sita og

bíða eftir tí næsta máltíðini ella vitjandi. Tað er ikki eitt gott lív.

Um bert vit sita og móttaka og ikki eru við til at geva, fólka vit. Vit skulu gera nyttu eftir førimuni alt lívið, at brúka tað spontana í gerandisdegnum, at fáa frísku luft hvønn dag, at vera við í tí dagliga virkinum, so sum at gera mat og annað.

Um førleikin er so illa farin at ikki ber til at vera við í tí dagliga virkinum, kann man sita og njóta luktin av mati, hoyra og síggja og brúka sansir- nir. Tað er umráðandi at síggja tilfeingi hjá tí einstaka menn- iskjanum, og at gagnnýta tað til fulnar. At síggja allan persónin við sínari lívssøgu og brúka tað í røktini, so at vit varðveita okkara samleika, og ikki missa okkum sjálvi burtur, um førleik- in er farin á summum økjum.

Tað hevur týðning fyri eldri fólki sum ikki koma nógv út ella sum eru einsumøll, at vera mill- um onnur fólki. Kring landið eru ymisk tilboð til pensionistar við ymiskum innihaldi og fyri

fólk við ymiskum førleikum.

Vit hava práttað við Katrin Dahl, Sjúkrarøktarfrøðing og politikari, sum var við til m.a. at seta Tilhaldið í Tórshavn á stovn, og hon staðfestir hetta:

- Tað er gott at blíva gamal í Føroyum. Vit hava eitt gott netverk og hava familjuna tætt at okkum. Í summum førum, tá gomul flyta inn á eitt heim, verða tey gloymd av familjuni, og er tað umráðandi at sam- bandið verður hildið við líka. At tey gomlu tildømis koma heim á jolum, og tað at hava eina ommu á røktarheimi er náttúrligt og ein partur av lívinum. Meira átti at verið gjørt burtur úr at hava samrøður og samstarv við avvarðandi, tá gomul fólki flyta inn á eitt heim.

Eitt hjartamál hjá Katrini er, at tað er spell at sambylini ikki verða nýtt til tað, tey uppruna- ligu vóru ætlaði til: til pension- istar sum eru rættuliga væl fyri, og hava gagn av at búgva sam- an við øðrum. Tá tey gerast røktarkrevjandi skuldi tað verið

gjørligt at flytat úr sambýli til eitt heim sum hóskar betur til røktarkrevjandi búðfólk.

Tilhaldið, sum hevur 10 ár á baki, er ein góður møguleiki at halda seg virknan aftaná at ein er pensioneraður. Har er teldu- skeið, matgerð, felagssangur, útferðir, fyrilestrar og mangt annað.

Eitt annað dømi um stovn, sum gevur pensionistum mögu- leika at halda seg virknan er Virkisstovan á Lágagarði, sum hevði 20 ára jubileum 1. mars í ár. Hetta var sostatt fyrsta dag- tilboðið til heimabúgvandi pensionistar sum eru sjálv- hjálpin, og sum hava hug til at koma út millum onnur fólki og taka lut í tilboðunum sum eru á Virkisstovuni. Her verður mill- um annað sungið, málað bund- ið, lisið, vovið, møguleiki er at gera fimleik, og styrkivenja.

Starvsfólkið á Virkisstovuni hava fjølbroytta útbúgving: hjálparfólk, skráddari, pedagog, ergoterapeutur, heilsurøktari, og verður arbeitt tætt saman við fysioterapiina har fysiotera- peutar og sjúkrahjálpari starvast.

Í arbeiðinum á Lágagarði eru nógvir stjørnuløtur. At arbeiða við eldri fólki er fantastiskt. Fakliga og persónliga kann ein spæla á øllum streingjum.

At vera fakliga beinrakin og væl funderað soleiðis at fólkinu sum koma til venjing fáa tað burtur úr, sum gransking vísir hevur størstan týðning: styrki. Styrkivenjing er týðningarmikil, og tað er ongantíð ov seint at byrja at styrkivenja.

Menniskjaliga er tað sera gevandi at hava kontakt við eldri fólki, at skapa lív og gleði, hava tað stuttligt, tí eldri fólki eru positiv og eldhugaði.

Samanumtikið eru vit á góð- ari leið. Tað er gott at blíva eldri í Føroyum - vit muga bara minnst til at tíðirnar broytast, tørvurin hjá teim eldru broytist. Ynskiligt er um tey, sum hava tørv á røkt, aktivering, heilsu- fremjandi- og sjúkufyrirbyggj- andi venjing, uppafurvenjing, viðlíkahaldandi venjing, sosial- um aktivitetum, samveru, ja ein kundi hildið áfram, fáa tað. Og vit mugu ásanna at tilboðini eru her, tey eru bara ov fá og ikki nógv væl samskipaði.

